

Predstavitve študijskih stvaritev študentov AGRFT

Med prestami in ozvezdji

Produkcije zimskega semestra, začeli so jih 19. decembra s slovensko praižvedbo Maeterlinckove Tintagilesove smrti, sklenili jih bodo 30. januarja s Shakespearovim Kraljem Learom, spremlja ODERuh

Mesec pred zimskimi počitnicami je za študente in profesorje oddelek za gledališče in radio ter dramaturgijo na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo (AGRFT) Univerze v Ljubljani že po običaju prvi vrhunc študijskega leta, saj ob koncu starega in na začetku novega leta predstavlja zainteresirani javnosti v obliki produkcij najzlahtnejše plodove uredniškega študijskega procesa v zimskem semestru.

Za širšo javnost so običajno najzanimivejše produkcije študentov zaključnega letnika oz. VII. semestra in V. semestra, saj se z njimi predstavljajo zainteresirani javnosti mladi umetniki, ki imajo za sabo že vsaj polovico individualnega študija, skupnih vaj in produkcij ter ki jih povečini že lahko kdaj vidimo kot goste tudi v nekaterih uprizoritvah gledališč in drugih producentov igranih programov.

Del študentov VII. semestra dramske igre, gledališke režije in dramaturgije se je v koprodukciji z društvom Študentski kulturni center ŠKUC predstavil 6. in 7. januarja v Šentjakobskem gledališču s svojo različico sodobne tragikomedije Evalda Flisarja *Nora* (2003) v režiji Alena Jelena (mentorji: red. prof. Dušan Mlakar, red. prof. Kristijan Muck, doc. Branko Šturbej, red. prof. dr. Denis Poniž, doc. dr. Blaž Lukan, red. prof. Meta Hočvar, doc. Janja Korun). Flisarjeva albeejsko jedka in nepopustljiva dramska oživitven nasprotja med moškimi in žensko v aktualnih razmerah posameznikove egoistične omtvornosti in otopenosti v le na videz blagodejnih družbenih okoliščinah razcveta globalnega kapitalizma in potrošništva se je tudi tokrat izkazala kot

odrsko nadvse uporabna, a tudi kot mestoma celo prezahtevna literarna osnova za štiri mlade interpretre na začetku umetniške poti. Režiser je namreč s sodelovanjem dramaturginje Ane Kunčarič, scenografije Irene Pivka, kostumografa Marka Jenka, lektorice dr. Katarine Podbevšek in izbratelje glasbe Maje Bežjak razmeroma zvesto sledil avtorjevemu uprizorjanju vzporednih svetov obeh zakonskih parov ter do absurda prignani in pogubni samoblokadi tako rekoč vsena-zvočega in v vsakem hipu zamenjivega sodobnega »konfekcijskega« slehernika. V uprizoritvi besedila, pri katerem je avtor kljub vsemu manj nenaklonjen obema protagonistkama, sta se tako s širšim igralskim diapazonom lahko izkazali Tjaša Ferme in Ve-

drugi del študentov VII. semestra se je 21. januarja predstavil v dvoranci Stare pošte SMG s »transcendentno burko« Gregorja Strniševca *Triadi* (1976) v režiji in vizualizaciji Luka Martina Škofa (mentorji: red. prof. Dušan Mlakar, red. prof. Kristijan Muck, doc. Branko Šturbej, red. prof. Meta Hočvar, doc. Janja Korun, doc. dr. Blaž Lukan, asist. mag. Barbara Orel). Gre za značilno besedilo Strniševca pesniškega »teatra mundi«, razpetega med blatno prizemljenost kramarsko omejenih prebivalcev »doline šentflorjanske« in med njimi vedno znova nerazumljeno in osumljeno »čudaštvo« izjemnih osebnosti kraljestva duha, med svetom in vsemirjem, fiziko in

metafiziko, visoko liriko in sejmarsko burko, ki kljub temu, da je bilo prvotno napisano za radijski medij, tudi dandanašnji prav z avtorjevo prostostjo duha ter pesniško gibkostjo in večpomenkostjo deluje na odrsu sveže in izzivalno.

Režiser je ob sodelovanju snovalca koncepta in dramaturga Blaža Rejca, videooblikovalca Bojana Matjašiča, zvočnega oblikovalca Mateja Končana, svetlobnega oblikovalca Boruta Bučinela, kostumografke Nine Holc in lektorice dr. Katarine Podbevšek ustvaril na praznem prizorišču (zgodj s pomenljivimi premičnimi prosojnim zaslonom za projekcije in premišljenimi izbranimi kosi pohištva in rekviziti) iznašel zelo sodobno in celostno premišljeno avdiovizualno oživitveno Strniševca mestoma bolj lirski kot dramske predloge, ki v luči večne lepote in nedotakljivosti naslovne junakinje hrastove vile Triade z drastično grotesknostjo prikaže vso omejenost ljubljanskega in slovenskega kramarskega vsakdanjika in njegovih značilnih protagonistov skozi čas, iz kategega iščejo najbolj nezadoščeni »čudaki« in »norci« (iz sveta umetnosti in znanosti) odrešitve vse do danes na tujem, v zasvojenosti in na kaki drevesni veji.

V številni zasedbi se je z zahtevno in pomensko široko razprto naslovno vlogo Triade vtisnila v spomin Arna Hadžialjevič, ob njej pa še Aljaž Jovanovič (Obesnjak, Pijanec, Starec), Matija Stipančič (Pek, Miličnik, Astronom), Rok Kunaver (Pekovka, Gospod, Direktor), Nejc Ropret (Policaj, Komandir, Pra Doktor) in še Luka Cimprič, Jaka Andrej Vojevec, Maruša Kink, Blaž Šef, Viktorija Benčik in Nika Rozman.

Študentje VII. semestra so se 10. januarja pod mentorskim vodstvom izr. prof. Aleša Valiča predstavili tudi na odrsu SNG Drame z večerom umetniške besede rimskega lirika Propertija, medtem ko so njihovi mlajši kolegi iz V. semestra 9. januarja pravi tam pod mentorstvom doc. Saše Pavčič recitali liriko Franceta Prešerna in Srečka Kosoveca. Zadnji se bodo 30. januarja predstavili na domačem prizorišču AGRFT še s produkcijo V. semestra Shakespearovega *Kralja Leara* v prevodu Mateja Bora, dramaturgiji Eve Mahkovic in režiji Tatjane Peršuh (mentorji: red. prof. Mile Korun, izr. prof. Matjaž Zupančič, doc. dr. Blaž Lukan, asist. mag. Barbara Orel, doc. Janja Korun, red. prof. Meta Hočvar).

SLAVKO PEZDIR

DRIADA – Arna Hadžialjevič

Monografija novomeške škofije

Dolga pot od pobude do ustanovitve

Bogato ilustriran pregled cerkvenega, zgodovinskega in umetnostnozgodovinskega dogajanja

Poleg Celja in Murske Sobote je z ustanovitvijo treh novih škofij tudi Novo mesto postalo škofijsko mesto in sedež novomeške škofije. Pred kratkim je pri Založbi Družina že izšla obsežna (309 strani) monografija Škofija Novo mesto. Uredil jo je Zvone Pelko, ki je avtor večine dokumentarnih fotografij, besedila pa so podpisali Franc M. Dolinar, Stane Granda, Zvone Pelko in Robert Peskar.

Na začetku knjige so navedene štiri letnice, ki so očitno mejniki v zgodovini današnje novomeške škofije: leto 313, ko je cesar Konstantin I. izenačil krščanstvo z drugimi verami v rimskem imperiju; leto 1365, ko habsburški vojvoda Rudolf IV. podeli Novemu mestu mestne pravice; leto 1493, ko cesar Friderik III. in njegov sin Maksimilijan I. vsak s svojo listino potrdita ustanovitev kolegialnega kapitlja v Novem mestu; in leto 2006, ko papež Benedikt XVI. ustanovi novomeško škofijo.

Da si je Novo mesto že dolgo prizadevalo dobiti svojo škofijo in da je bilo to vedno odvisno od političnih in cerkvenopolitičnih razmer, izvemo iz besedila dr. Franca M. Dolinarja. Prvič se je ideja pojavila v drugi polovici 17. stoletja, bila pa je posledica razdelitve oglejskega patriarhata po vojni med Beneško republiko in Habsburžani, ki so leta 1420 zaprli mejo in velik del župnij na svojem ozemlju odrezali od patriarhata s sedežem na drugi strani meje, v Vidmu. Z ustanovitvijo ljubljanske škofije leta 1461 je bilo vanjo vključeno tudi območje današnje dolenske škofije. Pozneje je bilo pobud še nekaj, a so jih zaustavile oblasti na Dunaju ali pozneje v Beogradu. Po prejšnjih dogovorih je 14. marca 2005 Slovenska škofofska konferenca sprejela sklep o ustanovitvi treh novih škofij in predlog uradno poslala v Rim. In v petek, 7. aprila 2006, točno opoldne so v Mariboru, Novem mestu, Murski Soboti

obrnnavanem območju, na katerem bomo opozarjali na nekatere najpomembnejše umetnostne in kulturne pojave v okviru cerkvene arhitekture kot rezultat prizidevanj, zmožnosti in ambicij prebivalcev na tem skromnem delčku Evrope, ki je bilo venomer na pre-

MARIJINO ZNAMENJE – Prvotno je stalo na Katarininem trgu v Novem mestu, danes je obnovljeno postavljeno ob Strmi ulici poleg škofijskega dvorca.

Od telesa k besedi

PRIMOŽ JESENKO

M. Lojk, B. Jordan, D. Doberšek, G. Jarni, U. Maček, A. Toman, T. Štrucl: Dolina solz
Tomaž Štrucl
Gledališče Glej
premiera 21. 1. 2007

gledališka uprizoritev

V prejšnjem desetletju je Tomaž Štrucl pognal v tek marsikateri asociativni prebilski, združeval razpite »blagovne« znamke (Hamleta, Hewlett Packard in Guns n' roses, Renaultov Clio in Kleopatru, Sida Viciousa in pojem samomora ...) in opozarjal nase z nekako generacijsko, po učinku pa manj zavezujočo teatrosko sliko. Dolina solz, po lanski predstavi Ljubezen, dolga tri dni in tri noči drugi del iniciative, ki prezrači slovenske dramske »prednike« in načeloma demantira spregledovanje domače dramske zakladnice, je prav tako vaja v Štruclovem slogu – le da njena prosta igrivost ni to, kar se zdi.

Osnovni postopek kompilira prizore iz slabe trideseterice iger sedemnajstih avtorjev (od Cerkevnik, Finžgarja, Funtka, Kvedrove, Remca, Stritarja ipd.), po izboru Magde Lojk in Branka Jordana; ob navezavi na historiografska dela F. Wollmana in F. Koblarja. Ustvarjalni princip, ki mu je dal poleta postmodernizem in ki na prvi pogled temelji na nedolžni manipulaciji, izvira iz tehnike

»cut up«, ki s sopolstavljenjem in asimilacijo razlik rekombinira literarno tradicijo. Nova tvorba je dovolj kompaktna zgodba slovenske družine na prelomu 19. v 20. stoletje, ki podčrtuje specifične (in črne pike) slovenske duše/družbe, pri čemer je svetobolno idealizem nekakšna trajna kulisa. To pa pomeni premik od nekdanjega simuliranja spotovskega sveta k ozračju tako imenovane nacionalne diagnostike. Simptomi so bili opisani že davno: od incestuoznosti (v vseh oblikah) in izrinjanja vsakršnih drugačnosti do obsesivne centriranosti na imetje in lastništvo, od (nererefektirane) potrebe po javnem deklariranju lastnih pogledov in moralnosti

do že načelnega prešernega izraza pred srenjo, ki te motri. Podtek tega zrenja na slovenstvo je stvaren, brez ironije, z dobro poantiranimi komičnimi medklici, ob izvrstni »živi« scenografiji, leseni mreži, ki se kot Uroda/Smrt, pred katero trepeta vse, med predstavo v sunkih spušča, tako rekoč pada k tlom, na svoje žrtve. Preureditev motivov in idej, ki oklesti arhaizme in naivne pasuse, pelje znova v (štruclovski) spoznanje temeljne negotovosti o pomenih. Prva opredelitev je še naprej igra pomenov in Dolina solz (naslov je povzet po dramskem ciklu E. Gangla) je naslednji odjek duha postmodernizma, ki zakrije izvor nastajajočega palimpsesta in

DAŠA DOBERŠEK, GAŠPER JARNI, UROŠ MAČEK IN AJDA TOMAN

Tri sekunde večnosti

BRANE KOVIČ

Pariz Roberta Doisneaua
trg mestne hiše v Parizu
na ogled od 17. februarja

fotografska razstava

Kdor se je v zadnjih treh mesecih sprehodil čez trg, na katerem stoji pariška mestna hiša (Hôtel de Ville), se je lahko prepričal, da fotografija ne dobiva kulturnega statusa samo med premožnimi zbiralci, ki se sučejo po uglednih avkcijskih hišah in prestižnih umetnostnih sejmih, temveč tudi v množicah, ki so si nekatere fotografije preprosto »prisvojile« in jim zato ni odveč stati nekaj ur v vrsti, da bi si ogledale dobro pripravljeno razstavo svojega izbranca. Zdaj je te časti deležen Robert Doisneau (1912–1994), čigar 280 videnj in doživeti Pariza, izbranih iz zapuščine, v kateri je samo na to temo ohranjenih okrog 450.000 negativov, bo na ogled še do 17. februarja, prireditelji pa pričakujejo vsaj milijon obiskovalcev.

V elitni trojci, ki posebej vrh tako imenovane »humanistične šole« francoske fotografije, je bil Doisneau najskromnejši – druga dva, vedno in povsod prisotni, neštokrat citirani Henri Cartier-Bresson, ter diskretni in edini še živeči, Willy Ronis, sta se

veliko pogosteje izpostavljala in bila deležna pozornosti strokovne javnosti že s svojimi zgodnjimi deli –, saj je zase trdil, da mu je v življenju zares uspelo le kakih 300 posnetkov z ekspozicijskim časom, naravnanim na stotinko in je zatore večnosti iztrgal le bore tri sekunde. Kljub temu je marsikatera njegova fotografija postala ikona, ki jo v nedogled ponatiskujejo na razglednicah, koledarjih in posterjih – spomnimo se le znamenitega Poljuba (Le Baiser de l'Hôtel de Ville) iz 1950, ki se med drugim pojavlja kot del propagandnega gradiva pariške kandidature za organizacijo olimpijskih iger 2012, pa številnih prizorov iz kavarn in bistrojev ter skorajda »uradnih« portretov umetnikov in književnikov, od Picassa in Giacomettija do Préverta in Simone de Beauvoir. Doisneaujeva posebnost so bili tudi domiselni, duhoviti naslovi, s katerimi je opremil svoja dela in tako posneto dejanskost pred kamero dodatno podredil svojim poetičnim predstavam. Naj gre za Pariz v letih neposredno po drugi svetovni vojni ali za sedemdeseta leta preteklega stoletja, ko so podobi prestolnice vtisnili svoj pečat nebotičniki, ki so zrastle na Montparnassu in

okrog Place d'Italie, Doisneaujev pogled vedno najde pomenski odtенок z rahlo nostalgичnim prizvokom, posluh za drobne radosti in presunljive trenutke v vsakdanu preprostih ljudi, kakršne je srečeval skozi desetletja svojih sprehajanj skozi četrti, parke, trge, ulice, nabrežja Seine, lokale in številna druga prizorišča v metropoli. Fotografovi hčeri Annette in Francine, ki sta pripravili tokratni izbor, sta eksponate razporedili po temah in lokacijah, soočili sta sorodne motive iz različnih obdobjih in s tem vzpostavili posredno kronologijo spreminjanja navad, mode, življenjskih slogov in ostalih parametrov, po katerih se fotografija vpijuje v dobo svojega nastajanja in trajanja. Doisneau se ni kaj dosti menil za tržno vrednost svojih stvaritev, njihovo distribucijo v komercialne namene je prepustil agenciji Rapho, res pa je, da je zanimanje za njegov opus naraslo pravzaprav šele po 1970, ko je velik del tistega sveta, ki je avtorja najbolj navdihal in pritegloval, tako rekoč poniknil. Bistvena lastnost fotografije, da je vedno v preteklem času – na njej je namreč zmerom le tisto, kar je (že) bilo pred objektivom –, se torej v Doisneaujevem

primeru skozi paradoksneneh prisotnosti »med običajnimi ljudmi, ki v običajnih okoliščinah počnejo običajne stvari«, kot se sam izrazil, kar dvakrat potrdi. V nasprotju s Cartier-Bressonom, ki je bil nagnjen k intelektualiziranju in je rad poudarjal pomen forme, je Doisneau predvsem pripovedovalec zgodb, ki jih imajo ljudje rad, ker se v njih prepoznajo in se vanje lahko čustveno vživljajo. Zato ni naključje, da so ga visoko cenili številni literarni sodobniki, v tem vzpostavili najožjih prijateljev sta bila na primer Blaise Cendrars in Jacques Prévert, čigar poezija je mladane besedni ekvivalent Doisneaujevim podobam, tako pri pesniku kot pri fotografu pa je spontanost izjavljanja samo en vidik tistega, kar je nazadnje dano v branje oziroma v gledanje, kajti proces strukturalizacije teksta in vizualnega sporočila zahtevata predvsem veliko disciplin, razumskega nadzora in métriske spretnosti. Nič presenetljivega torej, če je marsikatera Doisneaujeva fotografija, vključno z razvpitim Poljubom, v resnici – zrežirana ...

KULTURAŽA

S Prešernom k Romom

Džilavani buti i džilava (Poezije in pesmi) je prva zbirka Prešernovih poezij v romskem jeziku; verjetno bi bila boljše opredelitve v novomeškem romskem dialektu, saj uradne romščine še nimamo, ne v slovarju ne v slovnici, to pomeni, da je Slovenija še vedno globoko oziroma neenakomerno nerazvita. Darilo slovenskim Romom za slovenski kulturni praznik je pripravila Založba Karantinja.

Škoda, da je izšla vsaj nekaj mesecev prepozno, sicer bi France Prešeren bistveno vplival na lokalno antiromsko slovensko razpoloženje. Rome bi pomagal vzgajati, predsednik dr. Janez Drnovec pa bi bil veliko manj v zadregi pri nenapovedanih obiskih Romov v Ambrusu in še kje. Zanašal

bi se na nezmotljivi prešernovski kompas, če ne drugače pa z romskim prevodom one znamenite kitice iz Zdravljice. »Nek živinen sa narod, ka želini peske dožakeri dive, dži kaj godi kham phiri, akošibe zuro them ovela potradimbe, ka sosedo prosto ovela sakon, ne beng, samo sosedo ovela mejaši!« Ne beng, samo sosedo ovela mejaši ali po prešernovski Ne vrag, le sosed bo mejak je rahlo zamujena kulturnoozaveščevalno-politična priložnost, upajmo pa, da ni zamujena za dan Prešernovega praznika. Spodobilo bi se, da bi enkrat slišali Prešerna v romščini z odra Gallusove dvorane Cankarjevega doma, ko bi ga nam recitala vsa Strojanova družina; v zboru in individualno, z materjo Elko in poglavarjem Mirkom na čelu. Bi se že

naučili »iz glave«, če znajo vse drugo. Da ne rečem nobene o recitaciji pesmi v romščini pred Prešernovimi spomeniki v Ljubljani. Ne dvomim o tem, da bo slovenskih dramskih igralcev z dobrimi romskimi nameni »kot toče«. Upokojeni Rom Rajko Šajnčovič kot prevajalec Prešerna ima hote ali nehoti, vede ali nevede velike prosveteljske zasluge. S Prešernom v romske šolske klopi in na proslave, v uk in um ter v večno slavo, v boju za enakopravni dostop do vseh kulturnih dobrin na Slovenskem. Nisem pomislil, da je France Prešeren dosegel slaherenga prebivalca Slovenije šele v letu 2007; a še to s pogojem, da (s)prejemniki znajo brati, sicer bo treba deliti kasete!

MARIJAN ZLOBEC

NASLOVNICA KNJIGE PREŠERNOVIH PESMI V ROMŠČINI

Slovesna podelitev priznanj JSKD

Nocoj ob 19. uri bodo v županovi sobi Mestnega muzeja Ljubljana (Gospoška 15) podelili priznanja javnega sklada RS za kulturne dejavnosti (JSKD) za leto 2006. Zlato plaketo za »življenjsko delo in izjemne dosežke ter prispevek k razvijanju ljubiteljskih kulturnih dejavnosti« bo prejela dramska igralka in prevajalka **Alenka Bole Vrabc**. Srebrne plakete »za življenjsko delo« bodo podelili Ciril Jurčič z Muljave (gledališče), **Janez Kermelj** iz Retce pri Škofji Loki (tamburaštvo) in akademski slikar **Tone Rački** (likovne

dejavnosti). Srebrni plaketi »za dolgoletno in uspešno delo v glasbeni dejavnosti« bosta prejela **Oktet Suha** (iz istoimenske občine na skrajnem vzhodu dvojezične Koroške, ki slavi 25-letnico obstoja) in »za izredne ustvarjalne dosežke v sodobnem plesu« plesalec, koreograf in ustanovitelj mednarodne plesne skupine En-Knap **Iztok Kovač**. Program slovesnosti bo povezovala Maja Šumej, obogatila ga bo še glasbena skupina Trina iz Ljubljane. **S. PE**